SPOLEČENSKÁ ODPOVĚDNOST A UDRŽITELNOST NA ÚROVNI ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁV V ČESKÉ REPUBLICE – SYSTEMATICKÁ LITERÁRNÍ REŠERŠE
SOCIAL RESPONSIBILITY AND SUSTAINABILITY AT THE LEVEL OF LOCAL GOVERNMENTS IN THE CZECH REPUBLIC – SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW

Jiří Kutlák[1], Kristýna Machová[2]

[1] Ing. Jiří Kutlák, Ph.D., Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, kutlak@kpm.zcu.cz, 0000-0002-6866-6525
[2] Ing. Kristýna Machová, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, machokr@kpm.zcu.cz, 0000-0002-9041-3444

Abstract: The growing interest in sustainability and social responsibility is evident not only in the attitudes and behaviour of companies and organisations, but in the public at large. Since the beginning of the new millennium, this interest can also be observed at local government level, as evidenced by the adoption of action plans for the regions, such as Agenda 21 and the Aalborg Charter. However, defining sustainable needs in a regional context can now be seen as the biggest challenge. Local conditions often have a major impact on the understanding and application of socially responsible principles. This paper aims to conduct a systematic literature review focusing on sustainability and social responsibility in the context of local governments in the Czech Republic. The Scopus and Web of Science citation databases were used to conduct the search to ensure high relevance. The development of the number of articles and citations shows an increasing trend of interest, especially from 2020 onwards. The outputs of the paper include a content analysis, based on which 5 clusters were defined according to areas of interest. The authors find a major gap in scientific research, especially in the application/implementation of the principles of social responsibility and sustainability.

Keywords: společenská odpovědnost, udržitelnost, územní samospráva, management, Česká republika

JEL Classification: M14, R11, R50

ÚVOD

Udržitelný rozvoj neboli udržitelnost je trendujícím pojmem, který je diskutován jak ze strany veřejnosti, tak i ze strany odborné sféry (např. Ipsos, 2019a, b; Ipsos, 2020; Kunz, 2012; Lamb, 2011; Van Marrewijk, 2003; Vrabcová, 2021; Zadražilová, 2011). Jeho kořeny sahají do 70. let 20. století, kdy environmentální vědci a ekonomové upozorňovali na nutnost omezování růstu (Meadows, 1972) a ustálení stavu ekonomiky (Daly, 1973). Ačkoliv je tento pojem běžně používaný a využívaný nejrůznějšími organizacemi (Lélé, 1991), jeho samotné interpretaci je obtížné porozumět (White, 2013). A to z důvodu, že zastřešuje široké množství témat, mezi která je možné zařadit např. změnu klimatu, znečišťování vody a ovzduší, přelidnění, chudobu nebo obrovskou sociální nerovnost (Hummels & Argyrou, 2021). Je tedy patrné, že se jedná o úplnou oblast, kterou je obtížné jednotně vymezit, a tedy i definovat. V literatuře se lze setkat také s ustáleným slovním spojením trvale udržitelný. Toto spojení rozporuje například Nováček (2011), který na základě kritiky trvalosti nabízí označení dlouhodobě udržitelný.

Existují různé snahy o jednotné definování této oblasti a souvisejících pojmů. Mezi používané definice udržitelného rozvoje patří definice Světové komise pro životní prostředí a rozvoj (1987, s. 16), dle které je možné udržitelný rozvoj vysvětlit jako *„rozvoj, který zajistí potřeby současnosti, aniž by ohrozil naplnění potřeb budoucích generací"*. Zatímco Úřad vlády České republiky (2017) chápe tento koncept jako komplexní a dynamický systém, ve kterém jsou propojeny všechny oblasti zájmu, mezi něž patří ekonomický, sociální a environmentální pilíř, přičemž je nezbytně nutné respektovat jejich vzájemnou rovnováhu. Stejně tak učenci, mezi které patří např. Kunz (2012) nebo Van Marrewijk (2003), vysvětlují koncept udržitelnosti prostřednictvím těchto tří dimenzí, jejich propojení a vzájemné rovnováhy. Na těchto třech dimenzích je definována společenská odpovědnost, kterou je možné vnímat jako nástroj k dosahování udržitelného rozvoje (NIS-PK, 2016). Společenská odpovědnost představuje reakci na aktuální problémy ve společnosti, kdy jsou zohledňována sociální, environmentální a ekonomická hlediska.

V roce 1992 v Rio de Janeiro na konferenci Organizace spojených národů o životním prostředí a rozvoji byla přijata Deklarace o životním prostředí, která rozvádí principy udržitelného rozvoje (Organizace spojených národů, 1992). Na summitu schválila Organizace spojených národů dokument Agenda 21, ve kterém jsou vymezeny dílčí kroky pro zavádění udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni v různých oblastech. Místní Agendu 21 je možné považovat za *„akční plán pro udržitelný rozvoj"*. Klíčovou kapitolu dokumentu pro územní samosprávy představuje kapitola 28 Iniciativy místních úřadů na podporu Agendy 21 (Ministerstvo životního prostředí, 2022).

Dále je vhodné v souvislosti s územní samosprávou a místní Agendou 21 zmínit Aalborskou chartu, která byla schválena v roce 1994 na Evropské konferenci o udržitelných městech a obcích v Dánsku. Tato deklarace o udržitelném plánování měst představuje příklad širokého a dobrovolného přístupu zaměřeného na udržitelnost a vyzývá všechna evropská města a obce k zapojení do realizace programu místní Agendy 21. Charta představuje závazek úřadu vyvinout účinné řídící mechanismy od formulace přes implementaci až po hodnocení udržitelnosti (Sustainable Cities Platform, 2022).

Dále došlo v roce 2000 na Summitu tisíciletí v New Yorku k přijetí Rozvojových cílů tisíciletí neboli „MDGs", které byly předchůdci Cílů udržitelného rozvoje neboli „SDGs". SDGs jsou obsaženy v dokumentu Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030. Jedná se o 17 cílů, které jsou považovány za klíčové pro budoucí směr udržitelnosti. Na tvorbě těchto cílů se podíleli všechny členské státy Organizace spojených národů, zástupci občanské společnosti, podnikatelské sféry, akademické obce a občané ze všech kontinentů (Organizace spojených národů, 2020). Tyto cíle představují naléhavou výzvu k akci ze strany všech rozvinutých a rozvojových zemí v globálním partnerství (Organizace spojených národů, 2019). V rámci územních samospráv je významný cíl 11 Udržitelná města a obce, který se soustředí na zajištění dostupnosti kvalitního a bezpečného bydlení a základních služeb pro všechny; poskytovaní bezpečné organizované dopravy, která šetří životní prostředí a vyhovuje i potřebám dětí, žen a znevýhodněných lidí; zapojení obyvatel do diskuzí o plánování a zlepšování prostředí měst, v nichž žijí; zajištění kontroly nakládání s odpadem a kvalitu ovzduší a přípravu obyvatel na zvládání projevů změny klimatu (např. povodně, extrémní sucho) (Organizace spojených národů, 2022).

Existuje nespočet překážek pro provádění politik udržitelného rozvoje v územních samosprávách, a to včetně operativního definování udržitelnosti (Kestikalo & Liljenfeldt, 2012). V rámci definování nebo implementace udržitelnosti je nutné zohlednit místní kontext. Ačkoliv se často začíná od velmi širokých cílů, jsou tyto cíle následně přizpůsobovány organizaci nebo systému (McCool & Stankey, 2004). Tyto cíle tak mohou představovat různé způsoby, jak je konkrétní oblast problému vymezena a jak je relevantní v místním kontextu (Kestikalo & Liljenfeldt, 2012). Z tuzemských autorů se této problematice věnuje např. Nováček (2011). Z výše uvedeného je patrná aktuálnost a relevantnost problematiky společenské odpovědnosti a udržitelnosti nejen v podnikatelské sféře, ale také ve sféře veřejné správy. Hlavním cílem předkládaného

příspěvku je provedení systematické literární rešerše uvedené problematiky za účelem identifikace a analýzy dosavadního vědeckého poznání této oblasti.

1. SYSTEMATICKÁ LITERÁRNÍ REŠERŠE – METODOLOGICKÝ POSTUP

Systematická literární rešerše (dále také SLR) je komplexním procesem analýzy vybraného tématu na základě předem stanovených kritérií. Na rozdíl od tradiční literární rešerše či literárních přehledů pracuje SLR s větší mírou objektivnosti, kdy proces výběru a zkoumání výzkumů a článků nevychází z libovolného rozhodnutí výzkumníka, ale jsou výsledkem systematického zkoumání vybrané databáze zdrojů. Výše uvedené potvrzují také Antony et al. (2020) či Thorpe et al. (2005), dle kterých mezi hlavní přednosti a přínosy SLR patří především transparentnost, která je zajištěna kritérii vyhledávání či rovností, kdy všechny výstupy mají stejnou váhu pro další analýzy.

Pro účely tohoto článku byla zvolena systematická literární rešerše skládající se ze tří etap a k nim příslušících činností, jež je vyobrazeno v tabulce 1 níže. V literatuře lze dohledat různé přístupy k provádění SLR, především pak v počtu a provádění jednotlivých etap. Tři etapy procesu rešerše lze zaznamenat například ve výzkumu Thorpe et al. (2005) či Tranfield, Denyer a Smart (2003).

Tab. 1: Etapy a činnosti procesu systematické literární rešerše

Etapa	Činnosti
Vytvoření plánu rešerše	Formulace výzkumných otázek
	Volba zdrojových databází
	Stanovení klíčových slov a vytvoření vyhledávacího protokolu
Realizace rešerše	Revize výstupů – duplicity
	Bibliometrická analýza výstupů
	Screening výstupů
Analýza a zpracování výstupů rešerše	Obsahová analýza výstupů
	Syntéza a reporting výstupů
	Prezentace doporučení a limitací výzkumu

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

Vzhledem k tématu a literárnímu rámci předloženého článku byla v počáteční fázi SLR stanovena níže uvedená výzkumná otázka, která se dále větví na dvě specifické výzkumné otázky. Odpovědi na tyto otázky budou součástí poslední etapy SLR.

Jaké jsou tendence vývoje společenské odpovědnosti a udržitelnosti na úrovni územních (také místních) samospráv v ČR?

- SVO1: Jaký lze zaznamenat vývoj ve výzkumu společenské odpovědnosti a udržitelnosti na úrovni územních samospráv?
- SVO2: Které oblasti zájmu lze ve výzkumu aplikace společenské odpovědnosti a udržitelnosti na úrovni územních samospráv identifikovat?

2. KRITÉRIA VÝBĚRU A VYHLEDÁVACÍ DOTAZY

V následujícím kroku byly vybrány zdrojové databáze, konkrétně se jedná o databázi Scopus a databázi Web of Science (dále také WoS). Obě tyto databáze zajišťují vysoký standard indexovaných článků a podporují tak relevantnost prováděné rešerše. Na základě zkoumaného tématu byla v obou databázích stanovena základní kritéria výběru (viz tabulku 2) a slova či slovní spojení, která se vztahují ke zkoumané problematice. Většina kritérií je shodně aplikována na obě zdrojové databáze, jedinou výjimku tvoří oblasti zájmu, které se liší na základě rozdílné kategorizace databází.

Naprostá většina publikovaných výstupů ve vztahu ke zkoumané problematice je v angličtině, nicméně vzhledem k oblasti zájmu, kterou je Česká republika, jsou zahrnuty i český a slovenský jazyk. V zájmu zachování vysokého standardu publikovaných výstupů byly vyjmuty všechny typy zdrojů kromě typu článek (article). Zachovány byly pouze oblasti zájmu (také sektory), které přímo souvisí se zkoumanou problematikou. Do SLR byly dále zahrnuty pouze výstupy od roku 2007 dále. Vyjmuty byly v důsledku časové disharmonie a kontinuity čtyři příspěvky (1986; 1992 – 2x; 1999).

Tab. 2: Kritéria výběru dle zdrojových databází

	Web of Science (WoS)	**Scopus**
Časové omezení	2007-současnost	
Jazyk	Anglický; český; slovenský	
Typ výstupu	Článek v časopisu (article)	
Geografické omezení	Bez podmínek	
Oblasti zájmu	Business; Political Science; Psychology Applied; Public Administration; Management; Economics	Economics, Econometrics and Finance; Business, Management and Accounting; Psychology
Oblasti vyhledávání	Název článku; Klíčová slova; Abstrakt	

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

V textu níže jsou uvedeny vyhledávací dotazy pro obě zvolené databáze na základě uvedených kritérií a stanovených slov a slovních spojení. Právě slovní spojení lze vzhledem k tématu článku rozdělit na tři oblasti. První část se zaměřuje na vymezení územní samosprávy, jsou tak využita anglická označení pro město, kraj, region, a to včetně jejich synonym. Autoři v této problematice vychází z pojmů vymezených v článku 99 Ústavy ČR a z ústavního zákona č. 176/2001 Sb.[1] Druhá část se zaměřuje na pojmy související s udržitelností a společenskou odpovědností. Třetí část klíčových slovních spojení obsahuje pouze označení státu, poněvadž se SLR zaměřuje na analýzu uvedené problematiky právě na území ČR. Uvedením vyhledávacích dotazů autoři podporují transparentnost rešerše.

Vyhledávací protokol (Scopus/WoS): TITLE-ABS-KEY/TS= (district* OR city OR cities OR town* OR municipalit* OR region* OR depart*) AND TITLE-ABS-KEY/TS= (sustainab* OR "corporate responsibilit*" OR csr OR "corporate social*" OR "social responsib*") AND TITLE-ABS-KEY/ TS= (czech*)[2]

3. BIBLIOMETRICKÁ ANALÝZA

Aplikací výše uvedených pravidel bylo z obou databází získáno celkem 135 článků (Scopus: 73; WoS: 62). Před samotnou analýzou je ovšem nutné provést první revizi výstupů, která odstraní duplicitní články. Na základě této revize bylo zjištěno 35 duplicitních výstupů a upravený počet zdrojů, které jsou podrobeny dalším analýzám, je 100.

Jak je patrné na obrázku 1 níže, v průběhu let je znatelný nárůst zájmu zkoumané problematiky vyjádřený počtem publikovaných článků ve vybraných databázích, kdy k největším nárůstům dochází především během posledních 2 let (od roku 2020). Nárůst zájmu o zkoumanou problematiku podporuje také počet citací příspěvků (počet uveden za všechny články celkem). Poněvadž byla SLR prováděna k září 2022, není ve vývoji z důvodu neúplnosti zahrnut rok 2022. Nicméně i v tomto roce dochází k potvrzení rostoucího zájmu

[1] Autoři použili i anglická označení místní/územní samosprávy, nicméně obě databáze vykazují 0 výstupů, a proto nejsou tato označení součástí vyhledávacího protokolu.

[2] Další omezení týkající se oblastí zájmů, jazyka atp. (viz tabulku 2) musí uživatel databáze WoS i Scopus nastavit přímo ve vyhledávacím rozhraní – není uvedeno jako součást vyhledávací věty.

(doposavad 16 článků a 159 citací). Články z roku 2022 jsou nicméně součástí dalších analýz, včetně obsahové.

Obr. 1: Vývoj počtu příspěvků a citací, 2007-2021

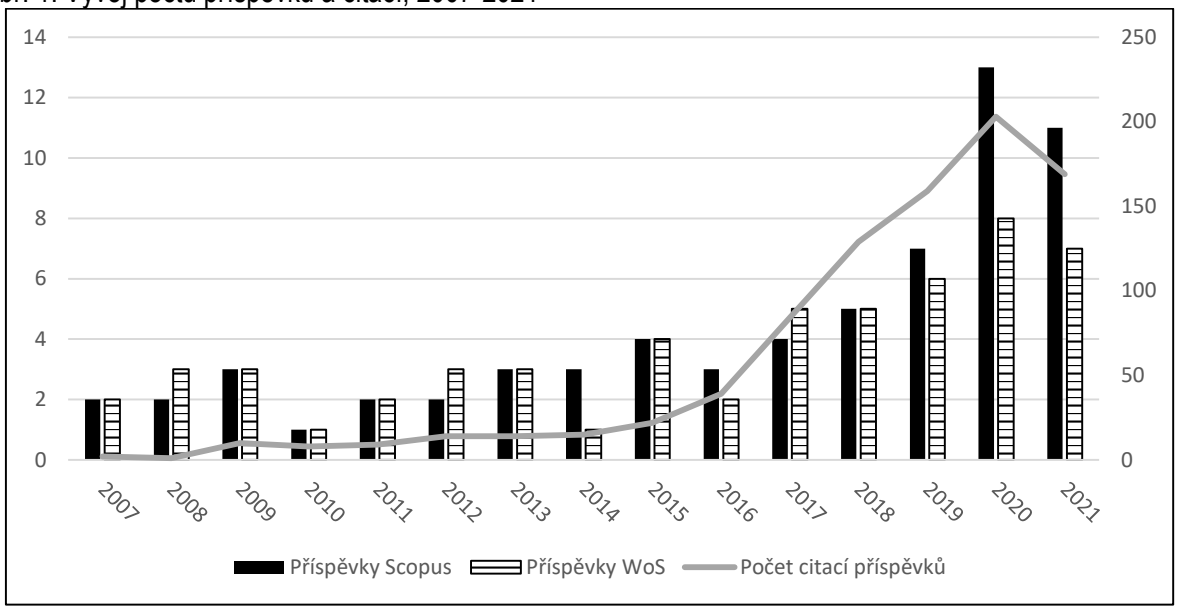

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

V následujícím kroku byly zdroje podrobeny analýze klíčových slov a analýze abstraktů. Pro organizaci, analýzu a reporting nestrukturovaných kvalitativních dat byl využit software NVivo. Výsledkem analýz je seznam nejčastěji se vyskytujících pojmů v obou zkoumaných oblastech. Při analýze byl využit druhý stupeň seskupování, které slučuje i odvozená slova (např. udržitelný/udržitelnost).

Z výsledků uvedených v tabulce 3 je patrné, že mezi nejčastěji vyskytovaná slova patří především rozvoj, udržitelnost či regiony. Naopak pojmy, které tvoří pilíře společenské odpovědnosti (sociální a environmentální prostředí) se vyskytují pouze v abstraktech, navíc spíše s menší frekvencí. Naopak třetí pilíř, ekonomický (správa), se vyskytuje výrazně častěji a značí vyšší míru koncentrace na ekonomickou a finanční stránku projektů či řízení udržitelnosti a společenské odpovědnosti územních samospráv. Ve vyhledávacím protokolu uvedeného v předchozí kapitole bylo obsahem jedné z oblastí také zaměření na územní celky (obce, regiony atp.). Z výsledků analýzy nicméně vyplývá, že výrazně častěji se výstupy zaměřují na celky označované jako regiony. Obsahem dále uvedené obsahové analýzy je také detailní specifikace používaného označení regiony.

Tab. 3: Analýza klíčových slov a abstraktů

klíčová slova	počet výskytů	abstrakty	počet výskytů
development	30	development	168
sustainable	36	czech	152
czech	12	economic	107
regional	12	sustainable	107
public	11	regions	93
rural	10	european	63
management	10	management	52
energy	9	social	50
economic	9	environmental	48
		energy	47
		competitiveness	45
		local	43

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

4. OBSAHOVÁ ANALÝZA

Před poslední fází SLR byl proveden screening výstupů zaměřující se na detailní analýzu relevantnosti zpracovávaných výstupů vzhledem k problematice udržitelnosti a společenské odpovědnosti na úrovni územních samospráv v ČR. Na základě provedeného screeningu bylo zjištěno, že pouze 34 článků lze podrobit obsahové analýze. Vyřazeny byly například články, které považovaly označení region jako stát či skupinu států (např. Hwang, Lee & Kawai, 2008; Marková & Švihlíková, 2019). S tímto faktem souvisí také častý výskyt slova evropský (european) v abstraktech zkoumaných výstupů. Dále byly vyloučeny výstupy, které se zaměřovaly na zcela odlišnou problematiku, kupříkladu Ágh (2014) – úpadek demokracie, či Pachrová, Janoušková a Ryšková (2018) – cestovní ruch a památky UNESCO.

Obsahová analýza vybraných článků je rozdělena na kvantitativní a kvalitativní část. V kvantitativní části jsou představeny základní měřitelné parametry výstupů, cílem kvalitativní části je pak vytvoření základních oblastí/klastrů zájmu, na které se vědecké výstupy zaměřují.

4.1 Kvantitativní analýza

Zastoupení jednotlivých typů designů výzkumů je následující:

- původní výzkum – 10 výstupů;
- případová studie – 7 výstupů;
- přehledová stať nevycházející z původního výzkumu – 17 výstupů.

V rámci primárního výzkumu autoři výzkumů využívali nejčastěji dotazníková šetření, kromě toho se ovšem lze setkat také například s metodami focus group, polostrukturované rozhovory či modelování.

Další oblastí kvantitativního zkoumání je vzhledem k zaměření na územní samosprávy analýza územního zaměření. Nejvíce, celkem 15 výstupů, zmiňuje ve svých abstraktech pouze označení region, které není dále specifikováno a nebylo tak možné autory rozpoznat užší definici. Nicméně je možné sem zařadit například regiony soudržnosti (NUTS 2) (CZSO, 2018). 14 výstupů je zaměřeno na konkrétní města, přičemž se nejčastěji jedná o případové studie. 5 článků se pak zaměřuje na zkoumání jednotek NUTS3, což je dle evropské klasifikace v ČR označení pro kraje (CZSO, 2018).

4.2 Kvalitativní analýza

Výše uvedená data poskytují základní přehled na zkoumanou problematiku včetně verifikace rostoucího zájmu vědeckého zkoumání v této oblasti. Kvalitativní část obsahové analýzy se zaměřuje na identifikaci

základních klastrů, do kterých lze analyzované výstupy třídit (třídění dle klastrů využívají v obsahové analýze SLR také např. Taušl Procházková a Vallišová (2019)).
Z přehledu jednotlivých klastrů dle oblastí zájmu uvedeného v tabulce 4 je patrné, že naprostá většina současného vědeckého zkoumání udržitelnosti a společenské odpovědnosti na úrovni jednotlivých územních samospráv se zaměřuje především na zkoumání dílčích problematik. Tato dílčí témata jsou navíc zkoumána velmi úzce, nejčastěji zaměřená na konkrétní obce či regiony. Toto zjištění je v souladu s Příručkou CSR pro veřejnou správu aneb jak se chovat společensky odpovědně, která v majoritní části představuje vybrané konkrétní příklady z praxe v českých městech (NIS-PK, 2016). Samotnému řízení a vedení územních samospráv se věnuje klastr č. 5. Například výzkum dle Kostalova a Vavra (2021) se zaměřuje na problematiku metody LEADER, která se dle Ministerstva pro místní rozvoj (2022) zaměřuje na rozvojové strategie, inovativnost v řešení problémů venkovských regionů aj.
Při rozdělení uvedených klastrů dle pilířů společenské odpovědnosti či dle ESG lze do environmentálních aspektů zařadit klastry č. 1, 2 a 3. Do sociálního pilíře autoři zařadili klastr č. 1, 2 a 4. U sociálních aspektů lze diskutovat sílu přímého vlivu zvolených i nezařazených klastrů. Do ekonomických aspektů či aspektů správy (ESG - governance) jsou zařazeny klastry č. 4 a 5.

Tab. 4: Klastry dle oblastí zájmu

1. klastr: Regenerace a obnova
Výstupy v první oblasti zájmu se zaměřují především na obnovu a regeneraci regionů, konkrétně jsou nejčastěji zmiňovány tzv. brownfields ve spojení s průmyslovým a těžebním průmyslem v ČR (např. Martinat et al., 2016; Turečková et al., 2021).
2. klastr: Doprava
Druhá oblast zájmu se věnuje především ekologické a ekonomické optimalizaci dopravy ve městech. Jsou diskutovány dopady a výhody cyklistiky či dopady sdílené ekonomiky v dopravě (např. Janovská et al., 2021; Šťastná et al., 2018).
3. klastr: Zdroje a klima
Oblastí zájmu klastru č. 3 je analýza zdrojů, energetických témat či klimatických dopadů v regionálním pojetí. Autoři se zaměřují především na analýzy současných stavů a nastínění strategických výzev pro regiony (např. Hejduková & Kureková, 2020; Herová, 2008).
4. klastr: Spolupráce
Čtvrtý klastr je zaměřený především na rozvoj spolupráce, a to jak na úrovni region-region (Stverkova et al., 2018), tak na úrovni region-podniky, kdy je zkoumána a diskutována především problematika udržitelného regionálního rozvoje (Kurowska-Pysz et al., 2018).
5. klastr: Administrativa a finance
Poslední pátý klastr obsahuje výzkumy, které se zabývají řízením měst či regionů ve vztahu k udržitelnosti a společenské odpovědnosti. Zároveň jsou do tohoto klastru zařazeny také výzkumy zaměřující se na financování a ekonomiky územních samospráv, které s řízením a vedením samospráv souvisí (např. Roubínek et al., 2015; Tarnawska & Rosiek, 2015).

Zdroj: vlastní zpracování, 2022

5. ZÁVĚR A LIMITACE VÝZKUMU

Udržitelný rozvoj a společenská odpovědnost zastřešuje pojmy, které jsou aktuální a rezonují ve společnosti (např. Ipsos, 2019a, b; Ipsos, 2020; Vrabcová, 2021). Navzdory tomu dosud nejsou jednoznačně vymezeny a jejich praktická aplikace je různorodá. Udržitelnost je však možné považovat za širší koncept dlouhodobého charakteru. Zatímco společenskou odpovědnost je možné označit za nástroj, který slouží k dosahování udržitelného rozvoje (NIS-PK, 2016). Mezi významné milníky ve vývoji konceptu udržitelnosti v oblasti územních samospráv patří především místní Agenda 21, dále pak Aalborská charta, MDGs a SDGs. Nejen

pro navazující vědecké zkoumání je otázkou, jak reálné dopady lze z uvedených milníků identifikovat na úrovni nejen tuzemských územních samosprávách. Kupříkladu MDGs zaměřovala pozornost a navazující aktivity zaměřené především na země tzv. Globálního jihu (Hickel et al., 2022).
Cílem příspěvku bylo provést systematickou literární rešerši problematiky společenské odpovědnosti a udržitelnosti na úrovni územních samospráv v České republice, a tím zodpovědět stanovené specifické výzkumné otázky (viz označení SVO dále v textu). SLR byla prováděna ve dvou vysoce respektovaných citačních databázích - Scopus a Web of Science. Autory práce byly uvedeny také přesné věty vyhledávajícího protokolu, což lze využít pro návazné vědecké zkoumání či pro budoucí longitudinální výzkumy a rešerše. Prvotním výstupem provedené rešerše je bibliografická analýza, která verifikuje rostoucí zájem o zkoumanou problematiku s rapidním nárůstem publikovaných vědeckých článků a jejich dalších citací od roku 2020 (SVO1). Součástí bibliografické analýzy je také analýza nejčastěji využívaných slov v klíčových slovech a abstraktech zkoumaných článků. Pro zpracování výsledků byl využit software NVivo. Ze získaných výstupů je patrná vysoká frekvence používání slov rozvoj, udržitelnost či region. Relativně nižší četnost byla zaznamenána u označení jednotlivých oblastí (jinak také pilířů) společenské odpovědnosti, tedy u pojmů environmentální, sociální či ekonomický. Dalším krokem procesu SLR byla obsahová analýza vybraných relevantních článků (celkem 34). Z metodologického pohledu lze polovinu článků zařadit mezi přehledové statě nezakládající se na původním výzkumu, druhou polovina pak tvořily původní výzkumy (10) a případové studie (7). Na základě kvalitativní obsahové analýzy autoři identifikovali sedm klastrů dle oblastí zájmu. Ze zaměření klastrů je patrné, že analyzované články se zaměřují na parciální problematiku společenské odpovědnosti a udržitelnosti, přičemž tento přístup je využíván i v rámci analyzovaných případových studií. Naopak zcela nedostatečná pozornost ze strany vědeckého zkoumání byla identifikována v oblasti správy a řízení územních samospráv (SVO2). Zmíněnou oblast lze identifikovat dle metodiky ESG jako třetí oblast, tedy *vedení* (governance). I přesto, že se tyto aktivity začínají projevovat na konkrétních příkladech z praxe (města Kopřivnice, Otice, Chomutov aj. (NIS-PK, 2016)), sjednocení procesů, aktivit či plánů může vést k snazší implementaci těchto principů. Paralelu s tímto přístupem je možné identifikovat například v podnikové praxi, kde se lze setkat s řadou metodik a certifikačních autorit, a to např. GRI, ISO 26000 nebo SA 8000 (Kutlák & Taušl Procházková, 2017). V návaznosti na představenou SLR a zjištěné výstupy autoři navrhují zaměřit budoucí vědecké zkoumání především na oblast vymezení a zpracování procesů a plánů implementace, což může vést k posílení motivace ze strany odpovědných orgánů samospráv, a to na základě odstranění potenciálních bariér z neznalosti problematiky.
Za limitaci výzkumu autoři rešerše považují omezující kritéria vyhledávacího protokolu, v důsledku kterých mohlo dojít ke ztrátě relevantních výstupů. Stejně tak lze za limitaci označit subjektivní přístup autorů v jednotlivých etapách a činnostech SLR. Jako příklad lze uvést screening výstupů a posouzení jejich relevantnosti ve vztahu ke zkoumanému tématu. I přesto, že autoři rešerše realizovali výzkum ve dvou vysoce klasifikovaných citačních databázích, lze i toto vymezení považovat za limitaci výzkumu, stejně tak jako částečně omezený přístup k plnému textu získaných výstupů. Poněvadž v citačních databázích je počet článku v čase nestálý (mohou být i vyloučeny) je potřeba uvést, že výstupy pro SLR byly z obou databází extrahovány 14. 9. 2022.

Poděkování

Tento článek byl vytvořen s podporou projektu 2021-1-CZ01-KA220-HED-000031187 ESDGs! Sustainable Development Goals in education and in action! řešeného na Fakultě ekonomické ZČU v Plzni.

ZDROJE

Ágh, A. (2016). The decline of democracy in east-Central Europe. *Problems of Post-Communism*, 63(5-6), 277–287. https://doi.org/10.1080/10758216.2015.1113383

Antony, J., Psomas, E., Garza-Reyes, J. A., & Hines, P. (2020). Practical implications and future research agenda of Lean Manufacturing: A systematic literature review. *Production Planning & Control*, *32*(11), 889–925. https://doi.org/10.1080/09537287.2020.1776410

CZSO. (2018). *Regiony soudržnosti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky.* Dostupné 28. 9. 2022 z https://www.czso.cz/csu/czso/regiony-soudrznosti-nuts-2-a-kraje-nuts-3-ceske-republiky

Daly, H. (1973). *Toward steady state economy.* San Francisco, USA: W. H. Freeman.

Hejduková, P., & Kureková, L. (2020). Water scarcity: Regional analyses in the Czech Republic from 2014 to 2018. *Oeconomia Copernicana*, *11*(1), 161–181. https://doi.org/10.24136/oc.2020.007

Herová, I. (2008). Strategy of the management of Natural Resources. *Agricultural Economics (Zemědělská Ekonomika)*, *53*(No. 2), 74–82. https://doi.org/10.17221/1427-agricecon

Hickel, J., Dorninger, C., Wieland, H., & Suwandi, I. (2022). Imperialist appropriation in the World Economy: Drain from the Global South through unequal exchange, 1990–2015. *Global Environmental Change*, 73, 102467. https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102467

Hwang, K., & Lee, J., & Kawai, N. (2008). Japanese and Korean Foreign Direct Investment in Central and Eastern Europe: The Strategies and Economic Activities. *Journal of Korea Trade*. 12. 133-174.

Hummels, H. & Argyrou, A. (2021). Planetary demands: Redefining sustainable development and sustainable entrepreneurship. *Journal of Cleaner Production. 278*(1), 123804. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.123804

Ipsos. (2019a). *Cíle udržitelného rozvoje: rezonují témata zdraví a pitná voda*. Dostupné 22. 9. 2022 z https://www.ipsos.com/cs-cz/cile-udrzitelneho-rozvoje-rezonuji-temata- zdravi-pitna-voda.

Ipsos. (2019b). *Awareness of United Nations' Sustainable Development Goals is highest in emerging countries.* Dostupné 1. 7. 2020 z https://www.ipsos.com/en/awareness- united-nations-sustainable-development-goals-highest-emerging-countries.

Ipsos. (2020). *Češi a SDGs: Klíčovou roli má zdraví a kvalitní život. I kvůli C-19.* Dostupné 29. 9. 2022 z https://www.ipsos.com/cs-cz/cesi-sdgs-klicovou-roli-ma-zdravi-kvalitni- zivot-i-kvuli-c-19.

Janovská, K., Vozňáková, I., Besta, P., & Šafránek, M. (2021). Ecological and economic multicriteria optimization of operating alternative propulsion vehicles within the city of Ostrava in the Czech Republic. *Equilibrium*, *16*(4), 907–943. https://doi.org/10.24136/eq.2021.034

Kestikalo, E. C. H., & Liljenfeldt, J. (2012). Working with sustainability: Experiences of sustainability processes in Swedish municipalities. *Natural Resources Forum. 36*(1): 16–27. https://doi.org/10.1111/j.1477-8947.2012.01442.x

Kostalova, J., & Vavra, J. (2021). Benefits of the leader method for local agenda 21 – case study from their application in the Czech Republic. *Agricultural Economics (Zemědělská Ekonomika)*, *67*(No. 6), 246–254. https://doi.org/10.17221/407/2020-agricecon

Kunz, V. (2012). *Společenská odpovědnost firem.* Grada.

Kurowska-Pysz, J., Castanho, R. A., & Gómez, J. M. (2018). Cross-border cooperation – the barriers analysis and the recommendations. *Polish Journal of Management Studies*, *17*(2), 134–147. https://doi.org/10.17512/pjms.2018.17.2.12

Kutlák, J., & Taušl Procházková, P. (2017). Komunikace CSR aktivit: CSR reporting. *Trendy v podnikání, 7*(2), 63-74.

Lafferty, W.M. (2001). Introduction. In: Lafferty, W.M. (Ed.), Sustainable communities in Europe. Earthscan, London.

Lélé, M. S. (1991). Sustainable development: A critical review. *World Development. 19*(6), 607-621. https://doi.org/10.1016/0305-750X(91)90197-P

Martinat, S., Dvorak, P., Frantal, B., Klusacek, P., Kunc, J., Navratil, J., Osman, R., Tureckova, K., & Reed, M. (2016). Sustainable Urban Development in a city affected by heavy industry and mining? case study of brownfields in Karvina, Czech Republic. *Journal of Cleaner Production*, 118, 78–87. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.01.029

Marková, J., & Švihlíková, I. (2019). Comparison of External Indebtedness and Debt Sustainability Development in V4 Countries. *European Journal of Tranformation Studies*, 7(2), 113–127.

Martinat, S., Dvorak, P., Frantal, B., Klusacek, P., Kunc, J., Navratil, J., Osman, R., Tureckova, K., & Reed,

McCool, S.F., & Stankey, G.H. (2004). Indicators of sustainability: challanges and opportunities at the interface of science and policy. *Environmental Management. 33*(3): 294–305. https://doi.org/10.1007/s00267-003-0084-4

Meadows, D. H. (1972). The Limits to growth: a report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind. New York, USA: Universe Books.

Ministerstvo pro místní rozvoj. (2022). *Metoda LEADER*. Dostupné 28. 9. 2022 z https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovnk-pojmu/m/metoda-leader

Ministerstvo životního prostředí. (2022). *Místní Agenda 21.* Dostupné 22. 9. 2022 z https://www.mzp.cz/cz/mistni_agenda_21

Národní středisko podpory kvality (NIS-PK) (2016). Příručka CSR pro veřejnou správu aneb jak se chovat společensky odpovědně. Dostupné z https://www.mvcr.cz/soubor/prirucka-csr-pro-verejnou-spravu.aspx

Nováček, P. (2011). *Udržitelný rozvoj* (2. vyd). Univerzita Palackého v Olomouci.

Organizace spojených národů (1992). *The Rio Declaration on Environment and Development.* Dostupné 15. 9. 2022 z: http://www.unesco.org/education/pdf/RIO_E.PDF

Organizace spojených národů. (2019). *Promote Sustainable Development.* Dostupné 15. 9. 2022 z: https://www.un.org/en/sections/what-we-do/promote-sustainable-development/index.html

Organizace spojených národů (2020). *Cíle udržitelného rozvoje (SDGs).* Dostupné 5. 9. 2022 z: https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/

Organizace spojených národů. (2022). *11 Udržitelná města a obce.* Dostupné 22. 9. 2022 z https://www.osn.cz/11-udrzitelna-mesta-a-obce/

Pachrová, S., Janoušková, E., & Ryšková, J. (2018). Disparities in tourism demand of UNESCO destinations. *Amfiteatru Economic*, 20(S12), 1040. https://doi.org/10.24818/ea/2018/s12/1040

Roubínek, P., Kladivo, P., Halás, M., Koutský, J., & Opravil, Z. (2015). Changes in the financing of municipalities and local governments of selected cities: Possible effects on disintegration processes and municipal policy. *E+M Ekonomie a Management*, 18(1), 134–150. https://doi.org/10.15240/tul/001/2015-1-011

Šťastná, M., Vaishar, A., Zapletalová, J., & Ševelová, M. (2018). Cycling: A benefit for health or just a means of transport? case study brno (czech republic) and its surroundings. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, *55*, 219–233. https://doi.org/10.1016/j.trf.2018.02.006

Stverkova, H., Pohludka, M., Kurowska-Pysz, J., & Szczepańska-Woszczyna, K. (2018). Cross-border enterprepreneurship in Euroregion Beskydy. *Polish Journal of Management Studies*, *18*(2), 324–337. https://doi.org/10.17512/pjms.2018.18.2.26

Sustainable Platform Cities. (2022). *The Aalborg Charter.* Dostupné 22. 9. 2022 z https://sustainablecities.eu/the-aalborg-charter/

Světová komise pro životní prostředí a rozvoj. (1987). *Our Common Future*. Dostupné 10. 9. 2022 z: http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf

Tarnowska, K., & Rosiek, J. (2015). The jessica initiative: An instrument for urban sustainable development. examples of urban regeneration in Silesia (Poland) and Central Moravia (czech republic). *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, *18*(2), 119–138. https://doi.org/10.1515/cer-2015-0015

Taušl Procházková, P., & Vallišová, L. (2019). Požadované znalosti, dovednosti a kvalifikace V souvislosti S nástupem a rozvojem společnosti 4.0 – systematická literární rešerše. *Trendy v Podnikání*, 9(2), 12–21. https://doi.org/10.24132/jtb.2019.9.2.12_21

Thorpe, R., Holt, R., Macpherson, A., & Pittaway, L. (2005). Using knowledge within small and medium-sized firms: A systematic review of the evidence. *International Journal of Management Reviews*, *7*(4), 257–281. https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2005.00116.x

Tranfield, D., Denyer, D., & Smart, P. (2003). Towards a Methodology for Developing Evidence-Informed Management Knowledge by Means of Systematic Review. *British Journal of Management*. 14(3), 207–222. https://doi.org/10.1111/1467-8551.00375

Turečková, K., Nevima, J., Duda, D., & Tuleja, P. (2021). Latent structures of brownfield regeneration: A case study of regions of the Czech republic. *Journal of Cleaner Production*, *311*, 127478. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.127478

Úřad vlády ČR (2017). *Strategický rámec Česká republika 2030.* Dostupné 10. 9. 2022 z https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ceska_republika_2030/$FILE/OUR_Strategicky_ramec_20181015.pdf.002.002.pdf

Van Marrewijk, M. (2003). Concepts and definitions of CSR and corporate sustainability: between agency and communion. *Journal of Business Ethics. 44*(2): 95-105. https://doi.org/10.1023/A:1023331212247

White, M. A. (2013). Sustainability: I know it when I see it. *Ecological Economics, 86*, 213-217. https://10.1016/j.ecolecon.2012.12020

Vrabcová, P. (2021). *Udržitelné podnikání v praxi.* Grada Publishing.

Zadražilová, D. (2011). *Udržitelné podnikání* (1. vyd.). Oeconomica.